

Redescobrir Colom: més enllà del mite, més enllà del dogma

Cada 12 d'octubre se'ns convida —o més aviat se'ns imposa— a celebrar “el Dia de la Hispanitat”, aquesta festa que commemora el descobriment d'Amèrica com si es tractés d'una gesta compartida i indiscutible. Les imatges televisives mostren desfilades militars, banderes, discursos solemnes i una litúrgia que, en ple segle XXI, sembla ancorada en un passat imperial que mai no hem gosat mirar amb ulls crítics.

Però darrere d'aquesta cerimònia hi ha una paradoxa incòmoda: **celebrem un fet històric que encara no hem entès del tot**. Parlem d'un “descobriment” sense haver investigat prou qui el va protagonitzar realment, amb quins recursos, sota quines circumstàncies i amb quines intencions. I, sobretot, sense haver tingut mai el coratge de revisar amb rigor les múltiples proves que apunten que Cristòfor Colom podria haver estat molt més proper del que ens han fet creure.

Avui, mentre Espanya es felicita a si mateixa per una epopeia que continua generant incomoditat a l'Amèrica Llatina, molts catalans ens fem una altra pregunta: **què passaria si la figura de Colom no fos exclusivament genovesa ni castellana, sinó també catalana?** Què passaria si la nostra història —com tantes altres vegades— hagués estat esborrada o reescrita per interessos d'Estat?

No parlem de fantasia ni de conspiració. Parlem d'indicis, documents, llengua, topònims, signatures i contextos històrics que **mereixen, com a mínim, una recerca seriosa i oberta**. És això el que durant anys ha defensat el *Cercle Català d'Història* i molts investigadors independents: la necessitat d'abordar el tema amb mirada científica, sense prejudicis ni dogmes. El problema és que a Espanya —i massa sovint també a Catalunya— qüestionar determinats relats sembla encara un acte de temeritat.

Perquè, en el fons, el debat sobre Colom **no és només un debat sobre una persona, sinó sobre el poder del relat històric**. Durant segles, la història s'ha escrit des dels centres de poder, i tot allò que no encaixava amb el relat nacional espanyol s'ha silenciats, ridiculitzat o ignorat. Acceptar que Colom pogués tenir arrels catalanes —o que la gènesi del viatge

del 1492 tingués vincles amb les institucions i la marina de la Corona d'Aragó— significaria haver de revisar una part fonamental del mite fundacional de la “Espanya moderna”. I això, evidentment, incomoda.

Tanmateix, el coneixement no hauria de témer la incomoditat. Al contrari: **la història només avança quan s'atreveix a dubtar**. I potser ha arribat l'hora de dubtar seriosament de tot allò que se'ns ha donat per cert sense proves definitives. La documentació del segle XV és plena de buits, de contradiccions i de silencis que mereixen ser revisats sense apriorismes. Quina millor manera d'honrar la memòria del passat que investigant-la amb llibertat i amb esperit crític?

Cada any, el 12 d'octubre, se celebra Colom com a símbol d'una empresa “hispanica”. Però si realment volguéssim entendre aquell moment fundacional —el pas d'Europa cap al Nou Món—, hauríem d'abandonar la mirada imperial i començar a parlar de xarxes, de coneixements, de mariners, de ciutats portuàries, d'interessos econòmics i de persones concretes.

I és aquí on Catalunya, amb la seva tradició marinera, els seus arxius, la seva llengua i la seva capacitat científica i comercial de l'època, hi té molt a dir.

El 12 d'octubre, doncs, no hauria de ser una jornada per glorificar conquestes ni per reafirmar identitats imposades, sinó per **preguntar-nos què se'n va fer de la veritat històrica**.

Perquè el descobriment d'Amèrica, més que una efemèride per desfilades, és una oportunitat per mirar-nos al mirall i preguntar-nos: quina part d'aquesta història ens pertany i per què se'ns ha negat?

Redescobrir Colom no és una qüestió d'orgull localista ni de revisionisme banal. És un acte de dignitat cultural. És voler saber, amb proves i amb raó, quin paper va jugar realment Catalunya en aquell moment que va canviar la història del món. I si el resultat final confirmés que Colom era, efectivament, fill d'aquesta terra, potser entendríem millor per què durant segles se n'ha volgut esborrar el rastre.

Mentre a Madrid avui passen tancs i avions per damunt del cel, **alguns preferim mirar sota el mar, entre els arxius i els silencis de la història**. Allà on s'amaga la veritat que encara espera ser redescoberta.

Pere Miralles 03/10/2026